

» **A**LLA BLANDADE IHOP DE OLIKA ARTERNA avfallsämnen med ofantliga mängder vatten till en sammansatt massa, och bildade så en vetenskaplig gåta, som ingen kunde lösa, och praktiskt sett, åstadkom de en voluminös, flytande massa, som ingen visste att utträta något med. Vad skulle man säga om den person, som, ifall han hade ett skålpund att transportera, tillade 100 skålpund vatten, och sedan han väl borttransporterat sina 101 skålpund, fick lov att använda stor möda och arbete på att återigen avskilja ämnet ur de 100 skålpunden vatten?»

Avfallsproblem är ingen ny historia. Ovanstående citat är hämtat från 1860-talets debatt om vattenspolande toaletter och kloaksystem. Debattören, den holländske medicinalinspektören Egeling, förespråkade ett tekniskt avancerat system för flytande avfall från hushåll och fabriker byggt på principen om "initiativ filtrering", eller källseparering, för att använda ett modernt ord. Hans beskrivning av kloaksystemens problem visar en tydlig likhet med vår tids ofta upprepade sanningar: ingenting försvinner, allting sprider sig.

Det finns idag en medvetenhet om att avfallsfrågorna måste ges en vid behandling i ett gränsöverskridande samarbete mellan t. ex. samhällsvetenskapliga och tekniska discipliner. I en del försöksprojekt förekommer också ett sådant samarbete, men ännu är det långt kvar innan den professionsuppbyggande kunskap som behövs är uppbyggd. I detta nummer av tidskriften vill vi visa några olika ingångar till temat *Arkitektur & avfall* och betona mångfalden av infallsvinklar – historiska, samhällsvetenskapliga och tekniska; teoretiska och praktiska.

De två första bidragen i detta nummer ger oss en påminnelse om avfallsfrågans förankring i historien. Gun Westholm skriver om tidiga avloppssystem i 1400-talets Visby och Hans Nilsson om hur 1800-talets kamp mot sjukdom och död fördes genom samverkande åtgärder inom renhållning och stadsbyggnad.

Vårt förhållande till avfall är, liksom våra renlighetsföreställningar i allmänhet, en kulturfråga. Anna-Lisa Lindén har undersökt förhållandet mellan olika boendeformer och människors beredskap till miljöhandlingar, t. ex. avfallssortering och energisparande. Conny Jerkbrant menar att arkitekter och planerare kan påverka materialströmmarna i samhället i en mer ekologiskt uthållig riktning genom konkreta åtgärder som underlättar källsortering, återvinning av organiskt material och minskar transportarbetet. Eivor Bucht vidgar problematiken från kvartersnivån till de regionala frågorna och utbytet mellan städer och omgivande landsbygd. Hon efterlyser en planering som tar hänsyn till lokala

förutsättningar och kunskaper, och menar att ett hinder för detta är den bristande kontakten mellan forskare och planerare.

Vid sidan av dessa artiklar om förhållandet mellan bebyggelseplanering och avfallshantering, innehåller numret även ett par bidrag om byggnaderna själva som avfall. Martin Erlandsson och Dag Lundblad behandlar problem vid livscykel- och livstidsvärdering av byggnader och byggnadsmaterial. Bland annat betonar de vikten av att studera *hela* byggnader för att komma åt problem som inte behandlas i samband med enskilda produkters värdering, och då inte minst frågan om slutlig demontering, dvs. rivning. En lägesrapport från ett av de försöksprojekt med selektiv rivning som nu pågår i Sverige lämnas av Johanna Persson, som understryker att också rivningstekniken behöver utforskas ur olika synvinklar.

David Kolbs artikel, slutligen, reser en mer övergripande fråga. Han varnar för missbruk av den "ekologiska metaforen" i stadsplaneringen, och menar att det finns en myt om harmoni, och en överdriven tro på att helheten kan överblickas och planeras.

De möjliga infallsvinklarna är många och temat måste nu föras vidare. Några bidrag väntar redan, men redaktionen efterlyser fler artiklar eller förslag till sådana.

redaktionen/

Ola Wetterberg och Conny Jerkbrant